

Лекція 12. Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності підприємства

1. Фінансова діяльність і фінансові ресурси підприємства.

2. Фінансові результати діяльності підприємства.

1. Фінансова діяльність і фінансові ресурси підприємства

Фінансова діяльність підприємства – це цілеспрямована система здійснення підприємством заходів для залучення в необхідних обсягах капіталу із власних і зовнішніх джерел фінансування та своєчасного і повного виконання зобов'язань щодо їх обслуговування та повернення.

Головний зміст її полягає в належному забезпеченні фінансування господарської діяльності підприємства.

Основним завданням фінансової діяльності підприємства є ефективне використання фінансових ресурсів для забезпечення безперервності і ефективності його функціонування по всіх напрямках здійснення господарської діяльності в цілях досягнення **основної мети** – максимального задоволення потреб споживачів продукції.

Важливими складовими її є:

- вибір ефективних форм фінансування та їх оптимального співвідношення;
- вибір і формування раціональної структури капіталу та ефективних напрямків його використання;
- забезпечення своєчасності надходжень і видатків платіжних засобів підприємства;
- забезпечення своєчасності розрахунків;
- підтримання належної ліквідності тощо.

Фінансова діяльність підприємства може бути організована методами:

- комерційного розрахунку;
- ведення неприбуткової діяльності;
- кошторисного фінансування.

Основним методом фінансової діяльності виступає комерційний розрахунок, який засновується на таких **принципах**:

- повна господарська та юридична відокремленість;
- самоокупність (означає повне покриття витрат за рахунок отримання доходів);
- прибутковість (отримані доходи мають не тільки покрити витрати, а й сформувати прибуток);
- самофінансування (передбачає покриття витрат на виробництво і реалізацію за рахунок отриманого прибутку та залучених кредитів, які також погашаються за рахунок прибутку);
- фінансова відповідальність (підприємство несе повну відповідальність за фінансові результати своєї діяльності).

Неприбуткова діяльність – специфічною ознакою формування фінансових ресурсів є те, що воно переважно здійснюється за рахунок спонсорських та інших надходжень, насамперед від засновників. Цей метод організації фінансової діяльності не передбачає принципу прибутковості.

Головна мета функціонування неприбуткового підприємства – забезпечення певних потреб суспільства, а не отримання прибутку.

Кошторисне фінансування полягає у забезпеченні витрат за рахунок зовнішнього фінансування за двома напрямками: з бюджету і з централізованих фондів корпоративних об'єднань. **Кошторисне фінансування здійснюється за принципами:**

- плановості;
- цільового характеру виділення коштів;
- виділення коштів незалежно від фактичних показників діяльності установи;
- підзвітності.

Грошові кошти, які є у розпорядженні підприємства призначені для здійснення поточних витрат і витрат щодо розширеного відтворення, платежів за всіма зобов'язаннями та стимулювання працівників мають назву **фінансових ресурсів**.

Формування фінансових ресурсів підприємства відбувається за рахунок різних джерел фінансування. **Фінансування** – це заходи, спрямовані на покриття потреби підприємства в капіталі, які включають у себе мобілізацію фінансових ресурсів (коштів, їх еквівалентів та майнових активів), їх повернення, а також відносини між підприємством та капіталодавцями, що з цього випливають (платіжні відносини, контроль, забезпечення).

Розрізняють дві групи джерел фінансування підприємств:

- власні кошти (внутрішнє фінансування);
- залучені кошти (зовнішнє фінансування).

Внутрішнє фінансування здійснюється за рахунок власних коштів, одержаних від діяльності підприємства: прибуток, амортизаційні відрахування, виручка від продажу чи здачі майна в оренду.

Зовнішнє фінансування – використання коштів, не пов'язаних з господарською діяльністю підприємства: внески власників у статутний капітал, кредит, державні субсидії, зобов'язання боржників тощо. Важливими формами фінансування є **кредит**, тобто платне надання грошей або інших цінностей у борг на певний час.

Основними напрямками використання фінансових ресурсів підприємства є:

- поточні витрати на виробництво і реалізацію продукції;
- інвестування засобів у капіталовкладення, використання нематеріальних активів;
- інвестування фінансових ресурсів у цінні папери;
- платежі фінансовій і банківській системам, внески в позабюджетні фонди;
- створення грошових фондів і резервів.

Основним інструментом управління фінансами підприємства є **фінансовий план**. **Основна мета складання фінансового плану (бюджету) підприємства** – узгодження доходів із витратами у плановому періоді.

Фінансовий план включає:

- прогнозні дані щодо обсягів реалізації продукції (обчислюються на основі прогнозів продажу і використовуються для розрахунку потреби в засобах виробництва, чисельності працівників та ін.);

- баланс грошових надходжень і витрат (на основі якого визначається сума коштів, необхідна для реалізації підприємницького проекту в часовому розрізі та засобом перевірки синхронності надходжень і витрат коштів);

- таблицю доходів і витрат (характеризує формування прибутку підприємства в часі);

- баланс активів і пасивів підприємства (дає змогу оцінити, які суми вкладені в активи і за рахунок яких пасивів підприємець фінансуватиме створення цих активів);

- визначення точки беззбитковості (вона показує ту величину обсягу виробництва і реалізації продукції, за якої досягається самоокупність, при дальшому нарощуванні їх обсягів – підприємство одержуватиме прибутки).

Фінансовий план складається на кожний поточний рік з щоквартальним виділенням двох розділів: надходжень і витрат (платежів).

2. Фінансові результати діяльності підприємства

Повернення інвестованих коштів підприємством у виробництво і реалізацію продукції чи надання послуг в значній мірі залежить від обсягу отриманого ним доходу, та його структури. З економічного погляду **дохід підприємства (виручка)** це сумарні грошові надходження, які отримує підприємство в результаті здійснення підприємницької діяльності протягом певного періоду часу.

Для цілей податкового обліку застосовується поняття валового доходу.

Валовий дохід – це загальна сума доходів підприємства від усіх видів діяльності, отримана (нарахована) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах.

Проте дохід ще не характеризує ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства, це робить інша економічна категорія – прибуток.

Прибуток – це частина чистого доходу, що залишається підприємству після відшкодування всіх витрат, пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції та іншими видами діяльності.

Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, зміцнення його матеріально-технічної бази, основою успіху виробництва і забезпечення всіх форм інвестування.

Величина прибутку характеризує фінансові результати діяльності підприємства та визначає його фінансовий стан. **Залежно від формування та розподілу розрізняють такі види прибутку:**

1. Валовий прибуток – розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції і собівартістю реалізованої продукції.

2. Операційний прибуток – це валовий прибуток, скоригований на різницю інших операційних доходів та операційних витрат.

3. Прибуток до оподаткування – це операційний прибуток, скоригований на величину фінансових та інших доходів і фінансових та інших витрат.

4. Чистий прибуток – це прибуток, що надходить у розпорядження підприємства після сплати податку на прибуток. Чистий прибуток підприємства використовується у двох напрямках:

- фонд нагромадження (реінвестований прибуток) – створення резервного фонду, фонду розвитку виробництва, інвестиційної потреби;

- фонд споживання – виплата власникам, акціонерам, вирішення соціальних проблем, матеріальні заохочення персоналу за результатами роботи.